

PAJO KOLARIĆ I NJEGOVO DOBA

Zbornik radova s Međunarodnog interdisciplinarnog umjetničko-znanstvenog skupa

BIBLIOTEKA ZBORNIČKIH IZDANJA

Nakladnik

Akademija za umjetnost i kulturu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Hrvatska

Za nakladnika

Helena Sablić Tomić, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska

Urednici izdanja

Jasna Šulentić Begić, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska

Blanka Gigić Karl, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska

Damir Šebo, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska

Uredništvo

Vjera Katalinić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), Zagreb, Hrvatska

Vlatka Lemić, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Zlata Živaković-Kerže, Hrvatski institut za povijest, Osijek, Hrvatska

Marija Benić Penava, Sveučilište Dubrovnik, Hrvatska

Zvezdana Penava Brekalo, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek, Hrvatska

Dražen Kušen, Državni arhiv u Osijeku, Hrvatska

Kenan Mahmutović, Ekonomski fakultet Bihać, BiH

Željko Vojinović, Ekonomski fakultet u Subotici, Srbija

Hrvoje Mesić, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska

Snježana Barić-Šelmić, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska

Jerko Glavaš, Ekonomski fakultet u Osijeku, Hrvatska

Merima Čaušević, Pedagoški fakultet Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Marijana Kokanović Marković, Akademija umjetnosti Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Ivan Uroda, Ekonomski fakultet u Rijeci, Hrvatska

Vedrana Marković, Muzička akademija Cetinje, Crna Gora

Amir Begić, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska

Valida Akšamija-Tvrtković, Muzička akademija Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Zdravko Blažeković, City University of New York, SAD

Recenzentice

Izv. prof. dr. sc. Ivana Šandrak Nukić, Građevinski i arhitektonski fakultet Osijek, Hrvatska

Izv. prof. dr. sc. Nives Tomašević, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, Hrvatska

PAJO KOLARIĆ I NJEGOVO DOBA

Međunarodni interdisciplinarni
umjetničko-znanstveni skup,
Osijek, 26. svibnja 2021. godine

ZBORNİK RADOVA

Osijek, ožujak, 2022.

Naila Ceribašić¹

“MIRUJ, MIRUJ, SRCE MOJE”: PRILOG ISTRAŽIVANJU GLAZBE U (DISKOGRAFSKI POSREDOVANOJ) IZVEDBI

Izvorni znanstveni rad / Original Scientific Paper

UDK: 78(497.5)(091)

Sažetak

Franjo Kuhač je u *Ilirskim glazbenicima* dokumentirao, a u *Južno-slovenskim narodnim popevkama* objavio jedanaest pjesama za koje mu je sam Pajo Kolarić potvrdio da ih je on spjevao. Ovaj članak slijedi put tih pjesama u diskografski posredovanim izvedbama i komparativno u terenskim zapisima. Ukupno je riječ o tridesetak diskografskih zapisa, koji se svi odnose na pjesmu „Miruj, miruj, srce moje”, te su ovim radom detaljno dokumentirani na temelju konzultiranja niza raznorodnih izvora. Osim obrazlaganja pojedinih problema u istraživanju diskografske industrije i diskografskih izdanja, u radu se iznose osnovne karakteristike zvučnih zapisa ove pjesme u njihovom povijesnom slijedu te se detektira važnost Marka Novosela za njezino diskografsko oživljavanje u drugoj polovici 1960-ih, povezivanje s iseljeničkom zajednicom u SAD-u i uvođenje tamburaške pratnje. S druge strane, usporedba s terenski dokumentiranim izvedbama ostvarenima mimo diskografske industrije osvjetljava standardizacijske komponente i jedne i druge sfere – diskografske industrije u smislu fiksiranosti napjeva, a terenskog dokumentiranja u smislu marginalnog statusa urbane glazbe inspirirane stranim predlošcima, kojoj pripada i „Miruj, miruj, srce moje”. S treće je strane naznačeno nadovezivanje diskografskih izdanja na popularne pjesmarice u kojima se pak ova pjesma našla lancem preuzimanja od prvotnog Kuhačevog zapisa.

Ključne riječi: diskografska industrija, Franjo Kuhač, glazbena izvedba, hrvatska snimka, Pajo Kolarić, terenska izvedba.

1 Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb; naila@ief.hr.

Uvod

Franjo Kuhač je u *Ilirskim glazbenicima* dokumentirao, a u *Južno-slovenskim narodnim popievkama* objavio jedanaest pjesama za koje mu je sam Pajo Kolarić potvrdio da ih je on spjevao (Kuhač, 1893).² Riječ je o pjesmama *Tko je, srdce, u te dirno (Miruj, miruj, srdce moje)*, *Šeto sam se gore doli po zelenoj bašći*, *Od sad više, draga, tebe ljubiti neću*, *Zašto, dragi, zlobu tajnu provodiš?*, *Kako može duša tvoja jedan dan bit' bez mene?*, *Da znaš pravo srdce moje* i *Ta što si se podbočila?* objavljenima u 1. svesku Kuhačeve zbirke (1878, br. 1, 15, 48, 208, 291, 317, 387), *Radi tebe ja na kocke stavio sam* i *Vidiš, draga, lice moje* objavljenima u 2. svesku (1879, br. 430, 439) te *Potlam podne ode tata, pa ode i mama* i *U kafanu dojdo, pred aduta sedo* objavljenima u 4. svesku Kuhačeve zbirke (1881, br. 1433, 1439).³ Osim toga, Kuhač je naslutio da bi Kolarić mogao biti i autor pjesme *Blago, blago ah onome*, no Kolarić mu to nije potvrdio (Kuhač, 1893, 248; notni zapis u Kuhač, 1879, br. 64). Ovaj prilog slijedi put tih pjesama u diskografski posredovanim izvedbama i komparativno u terenskim zapisima.

Pjesma Paje Kolarića u diskografski posredovanim izvedbama i u terenskim zapisima

Posve očekivano, daleko najveći broj izvedbi i zapisa odnosi se na *Miruj, miruj, srce moje*. Za tri naredne pjesme – *Od sad više, draga*, *Kako može duša tvoja* i *Šeto sam se gori doli* – dokumentirani su nastavno na Kuhačevu zbirku isti tekstovi, dok napjevi samo u malom broju primjera, i to samo djelomice (uz jednu iznimku), korespondiraju Kolarićevim.⁴ Preostale Ko-

2 Ovaj je članak nastao u okviru rada na projektu „Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih” koji financira Hrvatska zaklada za znanost (projekt IP-2019-04-4175).

3 Postoje male ortografske razlike u navođenju naslova u dva navedena Kuhačeva rada. Ovdje su navedeni sukladno tekstu uz same notne zapise u zbirci.

4 Kao primjer istoga teksta uz različit napjev pjesme “Od sad više, draga” može poslužiti izvedba Kossovo Tamburitza Orchestra iz Pittsburgha u izdanju tvrtke Greyko iz oko 1964. (podatak o izdanju dostupan na <https://www.discogs.com/Kosovo-Tamburitza-Orchestra-Southern-Slav-Melodies/release/11719061>; snimka dostupna na <https://www.youtube.com/watch?v=tLYerwUaaQ8>). Spomenuta iznimka istoga teksta i napjeva kao i u Kolarića odnosi se na video zapis pjesme “Kako može duša tvoja” u koncertnoj izvedbi Mješovitog pjevačkog zbora KUD-a “Ban Josip Jelačić” pod vodstvom Marijana Tucakovića (dostupan na <https://www.youtube.com/watch?v=0TY5A45t-2I>); autorstvo je pripisano Z. Potočniku. U rukopisnim notnim zbirkama pohranjenima u Institutu tekstovne su inačice zabilježili Luka Ilić između 1915. i 1950. u Varošu kod Slavenskog Broda (IEF

larićeve pjesme nisam pronašla ni među terenskim zvučnim i notnim zapisima pohranjenima u Institutu za etnologiju i folkloristiku, koji obuhvaća središnji repozitorij takvih zapisa, ni u nizu zbirki hrvatskih narodnih pjesama objavljenih nakon Kuhačeva doba, a niti na diskografskim izdanjima.⁵ Može se dakle reći da je Kolarić skladao *jednu* pjesmu koja se očuvala, *Miruj, miruj, srce* moje na stihove Petra Preradovića, pri čemu je Kolarićev autorski prinos i u tom primjeru relativno skroman. Treba, naime, imati na umu da je Kolarić nadgradio otprije postojeći glazbeni predložak. Kako i Kuhač navodi, pjesmu je “izhitrio po njemačkoj pjesmi: ‘Steh ich in finstrer Nacht’” (Kuhač, 1887, 163),⁶ a neke pojedinosti upućuju i da se nadahnuo ili barem bio upoznat sa solo-popijevkom Vatroslava Lisinskog na isti tekst Petra Preradovića, nastalom 1846., dakle godinu dana prije Kolarićeve.

Kao i u mnogim drugim primjerima kojima se bavimo u okviru projekta *Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih*, pokazalo se prilično mukotrpnim utvrditi put Kolarićeve *Miruj, miruj, srce* moje po bespućima diskografije. Niz je razloga tome. Ponajprije, područje djelovanja diskografske industrije je globalno, odnosno slijedi i primarne lokacije i putove migracije ciljnih tržišta i zajednica, pa tako u primjeru *Miruj, miruj, srce* moje snimke nalazimo od Hrvatske i bivše Jugoslavije do Sjeverne Amerike. Tvrte su se natjecale u osvajanju što većeg udjela na istim tržištima, pa su tako *Miruj, miruj* izdale ne samo hrvatske tvrtke, i ne samo jugoslavenske, nego i globalni koncerni prisutni na hrvatskom tržištu, npr. *His Master's Voice* (tj. *The Gramophone Company*), *Victor* i *Columbia*. Jednako tako, i glazbenici su bili u pokretu, pa snimke mogu nastati i/ili biti izdane na neočekivanim mjestima. Zatim, tu je sklop problema vezanih uz manjak čak i bazičnih podataka o izdanjima ove ili one tvrtke. Stoga se

rkp N 124, br. 6824 i 6987: “Šeto sam se gore dole”), Martin Meršić 1934. u Gradišću (IEF rkp N 41, br. 2774: “Od sad više, draga”), Vinko Žganec 1947. u Koprivnici (IEF rkp N 63, br. 4437: “Kako može duša tvoja”) i Antun Dobronić 1949. u Jelsi (IEF rkp N 70, br. 5738: “Od sad više, draga”), a i tekstovne i glazbene, ali samo fragmentarne i/ili udaljene inačice Ludvík Kuba 1890. u Vrbi u Slavoniji (IEF rkp N 48, br. 52: “Kako može duša tvoja”) i Vinko Žganec 1947. u Koprivnici (IEF rkp N 63, br. 4436: “Kako može duša tvoja”).

5 Jedinu iznimku čini pjesma “Ta što si se podbočila” u zapisu Franje Vilhara (IEF rkp N 82, br. 5621), koja je Kolarićevoj srodna i tekstem i napjevom, no nigdje drugdje nisam naišla na ikakvu dodatnu inačicu te pjesme, bilo u obliku notnog zapisa ili snimke

6 Notni zapis te vojničke pjesme u inačici “Steh ich in finstrer Mitternacht” dostupan je na <https://www.volksliederarchiv.de/steh-ich-in-finstrer-mitternacht/> Postoji i veći broj snimki s diskografskih izdanja (npr. <https://www.youtube.com/watch?v=i3JeJzYeEY>)

jedna od važnih sastavnica navedenoga projekta sastoji u izradi pouzdane i cjelovite baze podataka ploča i snimki u izdanju tri zagrebačke tvrtke: Edison Bell Penkala, Elektroton i Jugoton.⁷ Naredni se skup problema tiče fizičke dostupnosti nosača zvuka, potom i dostupnosti (odnosno nedostupnosti) snimki na zastarjelim tehnologijama reprodukcije (kao što su to šelak i decelitne gramofonske ploče), te usto i odnosa između matrica i njihove objave na ovom ili onom nosaču zvuka. Srećom, općenito govoreći, u današnje se doba svi ti problemi ublažavaju jer je sve više opsežnih projekata dokumentiranja, uključujući i velike institucionalne projekte (npr. *National Jukebox* i *Discography of American Historical Recordings* u SAD-u, a u nas npr. *Zvuci prošlosti* pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici koji su, međutim, zadnjih godina zastali). Ništa manje važni nisu ni projekti oslonjeni na prinose ogromnog broja entuzijasta amatera, kolekcionara i drugih poklonika diskografije, kao što su to *Discogs* za diskografske metapodatke i *The Great 78 Project* pri *Archive.org* za zvučne zapise. Dakako, tu je i Youtube i srodni servisi kao najveće svjetske baze zvučnih zapisa. Tako i kad je riječ o projektu koncentriranom na rad tri zagrebačke diskografske tvrtke, bilo bi skoro pa nemoguće doći do samih snimki bez oslanjanja na nekolicinu kolekcionara šelak ploča na 78 ok. u min. (kao što su to Ivan Mirnik, stanoviti Suan Pan i drugi), koji su na svojim Youtube kanalima učinili dostupnima stotine i stotine digitalnih presnimki vezanih uz Hrvatsku, među kojima je i Kolarićeva *Miruj, miruj, srce moje*.

Koliko sam – uz navedene poteškoće, ali i pogodnosti mrežno dostupnih arhiva snimki i diskografskih metapodataka – uspjela utvrditi, u nastavku okvirnim kronološkim slijedom navodim sve zvučne terenske zapise (istaknute kurzivom) i komercijalne diskografske zapise pjesme *Miruj, miruj, srce moje*.

Izvođač	Tvrtka / institucija	Nakl. br. (br. mat.)	God. izd.
Albin Lukasch	E. Berliner's Gram.	72454 (437B.22)	1901. ⁸
<i>Milan Rešetar</i>	<i>Phonogramarchiv</i>		1901. ⁹

7 Rad na bazi je u tijeku, a dostupna je na <https://repozitorij.dief.eu/a/?pc=i&id=108929>

8 Podatak o godini izdanja donosi se uz snimku objavljenu u zbirci „Zvuci prošlosti” NSK (<http://mz.nsk.hr/zbirka/78/miruj-srdce-moje-vatroslav-lisinski/>). Pjesma je pripisana Lisinskom, no riječ je o Kolarićevoj verziji. Podatak o izdanju dostupan je i u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Albin-Lukasch-Miruj-Srdce-Moje/release/12932383>).

9 Obj. u Lechleitner i Marošević, 2009, CD 1, br. 5.

Marko Vušković	His Master's Voice (GC)	10-12791 (10774)	1902. ¹⁰
Josip Široki	<i>Phonogramarchiv</i>		1913. ¹¹
Josip Batistić	Victor	77532 (B-29172)	1924. ¹²
Josip Batistić	Edison Bell Penkala	Z-2033 (Z.1886)	1929.–31. ¹³
Piero Pierotić	Columbia	D31004 (H 2252)	iza 1939. ¹⁴
Marko Novosel i ansambl "Tamburica"	Jugoton	LPY-V-675	1967. ¹⁵
Marko Novosel i Tamburitza ensemble of Zagreb	Monitor Records	MFS 478	1967. ¹⁶
Marko Novosel i John Duda's Tam. En.	Monitor Records	MFS(C) 494	1968. ¹⁷

10 Podatak o godini snimanja donosi Kelly, 2004. Snimka je također dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=gaffvnxXxM>).

11 Obj. u Lechleitner i Marošević, 2009, CD 2, br. 6.

12 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Joseph-Batistic-Rastanak-Miruj-Srce-Moje/release/13220022>) i bazi DAHR (https://adp.library.ucsb.edu/index.php/matrix/detail/800003240/B-29172-Miruj_srce_moje). Prema potonjem izvoru, načinjene su četiri snimke, sve u New Yorku: 1. veljače 1924. prve dvije pod ravnanjem LeRoya Shilda i 4. travnja 1924. preostale dvije pod ravnanjem Nathaniela Shilkreta. Za prve dvije instrumenti nisu specificirani, dok su u preostale dvije uključile dvije violine, violu, flautu, klarinet, kornet, trombon, tubu i klavir.

13 Godina izdanja je rekonstruirana na temelju prodajnih kataloga Edison Bell Penkale: snimka se pojavljuje u katalogu objavljenom 1931., dok je u prethodnom (dostupnom) katalogu iz lipnja 1929. nema. Snimka je dostupna u zbirci „Zvuci prošlosti” (<http://mz.nsk.hr/zbirka78/tko-je-srce-u-te-dirno/>).

14 Snimka je dostupna u zbirci „Zvuci prošlosti” (<http://mz.nsk.hr/zbirka78/tko-je-srce-u-te-dirno-2/>). Što se tiče datacije, poznato je da je Columbijina serija D (kao oznaka za “domestic”) uvedena 1923. godine. Upravo i slijedom tog detalja, moralo bi biti da je snimka nastala u SAD-u, kamo se, kako navodi Maria Barbieri, Pierotić doselio potkraj 1939. ili početkom 1940. (<http://opera.hr/index.php?p=article&tid=90>).

15 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Ansambl-Tamburica-Zagreb-With-Marko-Novosel-Po-Lojtrici-Gor-I-Dol/master/1125375>).

16 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Tamburitza-Ensemble-Of-Zagreb-Featuring-The-Voice-Of-Marko-Novosel-Tamburitza-Ensemble-Of-Zagreb-Fea/release/6559194>). Snimka je također dostupna (https://archive.org/details/lp_the-tamburitza-ensemble-of-zagreb-featurin_tamburaki-orkestar-rt-zagreb-marko-novosel/disc1/02.02.+Tko+Je%2C+Srce%2C+U+Te+Dirno.mp3). Riječ je zapravo, gotovo je posve sigurno, o istoj matrici kao i na Jugotonovoj ploči LPY-V-675 za koju nije dostupna digitalna presnimka, ali jest dostupna za izdanje Jugoton CAY-561, koja je pak identična ovoj matrici, čime se zatvara krug. Uostalom, na ovoj je ploči istaknuto da je riječ o izravnom uvozu (*direct import*). Naziv pratećeg ansambla je vjerojatno modificiran radi prilagodbe američkom tržištu.

17 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Marko-Novosel-Sings-Tamo-Daleko-And-Other-Croatian-And-Dalmatian-Songs/release/6559165>). Snimka je također dostupna (https://www.youtube.com/watch?v=Uh_2jYU5VY). Riječ je o izvedbi različitoj od prethodne uz pratnju Tamburitza ensemble of Zagreb. I na ovoj je ploči istaknut “izravni uvoz”, što je u ovom primjeru, za razliku od prethodnog, posve zbunjujuće.

Marko Novosel	Jugoton	CAY-561	1978. ¹⁸
Marko Novosel	Croatia Records	MC-6 3101255, CD 5644743	1997., 2005. ¹⁹
Duquesne University Tamburitzans	Du-Tam	DULP 60-61	? ²⁰
St. John's Catholic Club Tamburitzans	VI. naklada	EAR 1022-1023	1974. ²¹
Magdalena Leonides Andrasic i Ansambl Donat	Marjon Internat. Records	MJCS-47	? ²²
Gita Šerman i NTO Radio Novog Sada	Izdavački zavod "Jugosl."	YU-3033-2	1967. ²³
Kvartet "Studio" <i>Ante Jugović, Bol</i>	Jugoton <i>Institut za etnol. i folklor.</i>	EPY-3967, LSY-65025/6 IEF mgtf 297/z/3	1968., 1981. ²⁴ 1969.
Ljiljana Šljapić	Jugoton	LPY-V-60958	1972. ²⁵

18 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Various-Popularne-Hrvatske-Pjesme-2/release/14493823>). Snimka je također dostupna (https://www.youtube.com/watch?v=ek8k9uV2_6c). Ishodi da je matrica identična kao i na izdanju Monitor Records MFS 478, iz čega pak ishodi su izdanja Jugoton LPY-V-675, Monitor Records MFS 478 i Jugoton CAY-561 koristila istu matricu.

19 Podatak o izdanjima dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Various-S-Pjesmom-Kroz-Hrvatsku/master/1482366> za izdanje 1997.; <https://www.discogs.com/Various-S-Pjesmom-Kroz-Hrvatsku/release/9311377> za izdanje 2005.). Riječ je, gotovo je sigurno, o reizdanjima inicijalne Jugotonove matrice (počam od ploče LPY-V-675).

20 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Duquesne-University-Tamburitzans-Treasury-Of-Song-4/release/9259082>).

21 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/St-Johns-Catholic-Club-Tamburitzans-Musical-Memories-From-Strawberry-Hill-Volume-Two/release/13605432>).

22 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Magdalena-Leonides-Andrasic-Ansambl-Donat-Iz-Zadra-Na-Te-Mislim/release/6056559>).

23 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/VariouS-Stari-Dragi-Zvuci/release/2556585>).

24 Ovaj je kvartet snimio dvije različite obrade pjesme, obje u produkciji Jugotona. Prva je u aranžmanu Nikice Kalogjere, a objavljena je 1968. (podaci o snimci na <https://www.discogs.com/Kvartet-Studio-Uspomene-Davnih-Ljubavi/release/5208060>; snimka na https://www.youtube.com/watch?v=i4RYLW_Olg). Druga je u aranžmanu Bože Potočnika, a objavljena je 1981. (podaci o snimci na <https://www.discogs.com/Kvartet-Studio-Pjesmom-I-Tamburicom-Kroz-Hrvatsku/release/10337993>; snimka na <https://www.youtube.com/watch?v=C8njg0FvcTE>). Prva priliježe uz onodobni stil izvodenja dalmatinske glazbe (napose višeglasjem i metričkom organizacijom), dok se druga, ponajviše tamburaškom pratnjom, smješta u obilježja sjevernozapadne i istočne Hrvatske.

25 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/VariouS-Starogradski-Biseri-2/release/6974027>). Snimka je također dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=En5XBWEQcSs>).

Ansambel Riviera i Zab. ork. RTV Ljub.	RTV Ljubljana	LP-1044	1974. ²⁶
STD "Pajo Kolarić"	Jugoton	LSY-61563	1981. ²⁷
Dubravka Zubović	PGP RTB	2110733	1981. ²⁸
Helena Sabljak	Jugoton	LSY-61724	1982. ²⁹
Miroslav Belamarić i Tamb. ork. RTV Zg	Jugoton	LSY-62241	1987. ³⁰
<i>KUD "Zbjegovača"</i>	<i>Institut za etnol. i folklor.</i>	IEF video 147/3	1990.
Zbor i Plesni i rev. ork. HRT	Orfej	CAO 9507	1992. ³¹
Vera Svoboda i Tamb. ork. HRT	Orfej	CD 8016	1995. ³²
Gabi Novak	Croatia Records	CD D 5106173, 2CD 5648086	1997.,2004. ³³
<i>Tomislav Belec,</i> <i>cimbal</i>	<i>Institut za etnol. i folklor.</i>	IEF video 1083/1	2002.

26 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Ansambel-Riviera-in-Zabavni-Orkester-RTV-Ljubljana-Najlep%C5%A1e-Stare-Gradske-Pjesme/master/423788>).

27 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Slavonsko-Tambura%C5%A1ko-Dru%C5%A1tvo-Pajo-Kolari%C4%87-Zlatne-%C5%BDice-Tamburice/release/8303604>).

28 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Dubravka-Zubovi%C4%87-Ro%C5%BEica-Sem-Bila-Gradske-Pesme/master/1185976>). Snimka je također dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=tMMZIVX6frQ>). U popratnom tekstu uz snimku, koja je na Youtube kanalu same pjevačice, autorstvo je pogrešno pripisano Lisinskom.

29 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Helena-Oj-Hrvatsko-Lijepa-Ti-Si/release/4879032>). Snimka je također dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=J2R4xthx0vk>).

30 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Miroslav-Belamari%C4%87-Pozdrav-Iz-Zagreba/release/5460268>).

31 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Zbor-Hrvatske-Radiotelevizije-Plesni-I-Revijski-Orkestar-HRT-Hrvatske-Pjesme-I-Budnice/release/7638255>).

32 Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Vera-Svoboda-Opet-%C4%86e-Zvoniti-Zvona/release/15679299>). Snimka je također dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=4GEBbnbrmxg>).

33 Podatak o izdanju i reizdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Various-Etnofest-Neum-97-Br2/release/16240811> za izdanje iz 1997., <https://www.discogs.com/Various-10-Etnofest-Neum-2005-Best-Of-1996-2004/release/15364351> za izdanje iz 2004.). Snimka je također dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=O5JEOJUkuew>).

Jacques Houdek	Croatia Records	CD 6073801	2016. ³⁴
Rockoko orchestra	Croatia Records	CD 6075256	2016. ³⁵

Osim navedenih, na Youtubeu sam pronašla i nekoliko snimki *Miruj, miruj, srce moje* koje su također najvjerojatnije s diskografskim izdanja, no sadrže samo podatak o izvođaču: Predragu Cunetu Gojkoviću,³⁶ duetu Radulović i Jovanović³⁷ te Merimi Njegomir i Žarku Dančuu.³⁸ Treba pripomenuti da postoje i pjesme istog ili veoma sličnog naziva drugih autora, koje osim tog početnog stiha nemaju nikakva doticaja s Preradovićevom i Kolarićevom pjesmom.³⁹

Zaključak

Istaknut ću samo najvažnije uvide do kojih dovodi analiza ovih tridesetak zvučnih zapisa. Prvo, potrebno je komentirati veoma slabu zastupljenost *Miruj, miruj, srce moje* u terenskim zapisima. Nipošto iz toga ne treba zaključiti kako ova pjesma zapravo i nije bila zastupljena u glazbenoj praksi običnih ljudi. Riječ je o disciplinarnim kanonima, o tome da je kao autorska urbana pjesma inspirirana stranim predloškom ostala izvan interesa melografa. Znakovito je u tom smislu da je zabilježena samo u samim početcima terenskih fonografskih snimanja (izvedbe Milana Rešetara i Jo-

³⁴ Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Jacques-Houdek-Tko-Je-Srce-U-Te-Dirno-Najljep%C5%A1e-Starogradske-Pjesme/release/14602515>). Snimka je također dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=LZ1kCprPxYQ>).

³⁵ Podatak o izdanju dostupan je u bazi Discogs (<https://www.discogs.com/Rockoko-Orchestra-Zlatni-Hitovi-9-Instrumental/release/12921772>).

³⁶ Snimka je dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=G6kGZkZemys>), no nisam uspjela utvrditi nikakve dodatne podatke. Doima se studijskom snimkom kakva bi mogla biti namijenjena nekom diskografskom izdanju.

³⁷ Kao i u prethodnom primjeru, snimka je dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=rQqsEc4Ag30>), no nisam uspjela utvrditi nikakve dodatne podatke. U ovom primjeru, napose zbog intervencije naratora na jednome mjestu, možda je riječ o radijskoj snimci koja nikada i nije bila namijenjena za diskografsku objavu.

³⁸ I ova je snimka dostupna (<https://www.youtube.com/watch?v=xAZIJ1L6SsM>), no nisam uspjela utvrditi nikakve dodatne podatke. Sudeći prema pridruženoj fotografiji, ovdje jest riječ o diskografskom izdanju.

³⁹ Primjerice, pjesme M. Perfiljeve i H. Hegedušića (izvedba D. Bruna, Jugoton 1972), A. Stepića i M. Nikolić (izvedba S. Šuntića-Saše, Jugoton 1978), D. Aleksandrića i N. Uroševića (izvedba L. Lukić, PGP RTB 1979), S. Stočanina i B. Mačešića (izvedba B. Tutnjević i Orkestra „Nije važno”, Beograd ton 1990), M. Maharemagića (izvedba N. Salkovića, BN Music 2010), P. Jusić i Đ. Jusića (izvedba P. Jusić, Croatia Records 2015). Sva su ta izdanja dokumentirana na Discogs.com.

sipa Širokog za bečki Phonogrammarchiv 1901., odnosno 1913.), u doba dok dotični kanon još nije bio uspostavljen, a zatim tek u doba kada ga se započelo napuštati (izvedba Ante Jugovića iz Bola na Braču 1969. koju su snimili Jerko Bezić i Dunja Rihtman-Šotrić). Napose izvedba Ante Jugovića, ali unekoliko i izvedba Josipa Širokog ujedno čine jedine primjere odstupanja od glazbenostrukturalnih značajki Kolarićeva napjeva, te možemo samo zažaliti da se terenski nije u prošlosti dokumentirao i urbani repertoar.

U diskografskim izdanjima nema takvih odstupanja od samoga napjeva, ondje se posebnost izgrađuje glazbenim aranžmanom i vokalnom interpretacijom, što potvrđuje standardizacijsku komponentu diskografske industrije, kako ishodi iz analiza provedenih na snimaka iz različitih razdoblja i s različitih meridijana.

U vezi sa statusom pjesme *Miruj, miruj* između terenskih i diskografskih zapisa znakovite su njezine krive atribucije. Među 16 aranžmana zaštićenih pri ZAMP-u,⁴⁰ dio ih autorstvo glazbe i teksta ne pripisuju Kolariću i Preradoviću nego pjesmu određuju kao narodnu (aranžmani Marijana Makara, Bože Potočnika, Zdenka Hršaka te Željka Kovačevića i Igora Savina) ili pak Kolariću pripisuju autorstvo teksta, dok napjev određuju kao narodni (aranžman Božidara Ugrine). Takve krive atribucije rječito svjedoče o prihvaćenosti, tj. ponarodenosti ove pjesme. Također, naišla sam na primjere gdje se pjesma pripisuje Lisinskom koji, kako je već navedeno, doista jest skladao solo-popijevku na isti Preradovićev tekst, no u primjerima o kojima je riječ izvođači izvode Kolarićevu pjesmu, ali je navode kao Lisinskijevu. Nema drugog objašnjenja nego da su pjesmu usvojili usmenim putem, dakle tretirali je kao narodnu, jer da su konzultirali notni tekst ne bi Kolarića mogli zamijeniti Lisinskim.

Što se pak tiče diskografskih izdanja, povijesni itinerar ove pjesme nedvosmisleno joj priskrbljuje markicu hrvatske urbane pjesme. Uz malobrojne iznimke, izvodili su je hrvatski glazbenici, što se u ponešto primjera proširuje i na glazbenike iz američkog iseljništva te suradnju glazbenika iz domovine i iseljništva. Najistaknutiji je u tom pogledu Marko Novosel, koji je ovu pjesmu 1967. i 1968. plasirao na domaće i američko tržište, surađujući u tome sa zagrebačkim i američkim tamburašima. Snimka u produkciji Jugotona, prvi put izdana 1967., doživjela je još barem tri izdanja

⁴⁰ ZAMP <https://www.zamp.hr/baza-autora/pregled>

(1978., 1997. i 2005.). Novosel je ujedno, kako je razvidno iz kronologije diskografskih izdanja, zaslužan i za oživljavanje ove pjesme, njezino vraćanje u medijski posredovanu javnost, s obzirom na to da je prvi koji je za njom posegnuo nakon gotovo tridesetogodišnje diskografske stanke.

Još je jedan znakoviti element Novoselove verzije. Naime, u njoj se po prvi put pojavljuje tamburaška pratnja. Prethodne izvedbe, nastale u prvoj polovici stoljeća, sukladno uvriježenim diskografskim produkcijskim konvencijama toga doba, svakom su predložku, neovisno o njegovom podrijetlu i kulturnom kontekstu, pristupale iz perspektive zapadne klasične glazbe. Uostalom, i pjevači su bili dionici klasične glazbe, bez obzira što bi katkad, zasigurno i uslijed poticaja tržišno zasnovane diskografske industrije, posegnuli za izvođenjem primjera tradicijske i popularne glazbe. Jednako tako, prateći su ansambli bili kulturno nespecifični, primjenljivi na ma koju glazbenu tradiciju. Pristupom je tomu srodna i jedna od najnovijih izvedbi, snimka Gabi Novak iz 1997. Razvidno je naime da Novak prilagođava *Miruj, miruj* svojem stilu izvođenja, svojoj maniri interpretacije, ne propitujući mogućnost oblikovanja specifične interpretacije koju bi sugerirala sama dotična pjesma i/ili kulturni kontekst njezina nastanka i daljnje egzistencije.

Zaključno, treba istaknuti sljedeće: da nije bilo Kuhača i izrazito vidljivog mjesta koje je dao Kolarićevoj *Miruj, miruj, srce moje* smještajući je na početak svojih *Južno-slovenskih narodnih pjesmarija*, kapitalnoga djela hrvatske glazbene kulture, lako je moguće da ova pjesma ne bi opstala do današnjeg doba. No Kuhačevom gestom, a potom i mnogobrojnim popularnim notnim izdanjima u koja je preuzeta na temelju prvotnog Kuhačevog zapisa, u rasponu od Klaićeve *Hrvatske pjesmarice* (1893) pa do serija kao što su *100 najpopularnijih ...* i *50 najpopularnijih ...*,⁴¹ te napose i diskografskim preuzimanjem i perpetuiranjem “starogradskih bisera”, kako ih se marketinški često označava u diskografskoj industriji, *Miruj, miruj, srce moje* se prometnula u jedno od klasičnih djela hrvatske glazbene kulture, a Kolarić u ličnost vrijednu nacionalnoga pamćenja.

41 Konkretno, imam na umu seriju od 11 svezaka starogradskih i narodnih pjesama, romansi i šlagera koja je započela sveskom pod nazivom *100 najpopularnijih starogradskih pjesama i romansi* (Kincl, 1978), no naziv, priređivači i izdavač su se u nastavku mijenjali.

Literatura

- Kelly, A. (prir.) (2004). *The Gramophone Company Limited – His Master’s Voice – Matrix Series Suffix-L [early use z] – Recorded by Franz Hampe (1902–1919)*. Ru-kopis u posjedu autorice.
- Kinel, M. (prir.) (1978). *100 najpopularnijih starogradskih pjesama i romansi*. Zagreb: Savez muzičkih udruženja Hrvatske.
- Klaić, V. (1893). *Hrvatska pjesmarica. Sbirka popjevaka za skupno pjevanje*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Kuhač, F. Š. (1878). *Južno-slovjenske narodne popievke*, sv. 1. Zagreb: [Vlastita naklada].
- Kuhač, F. Š. (1879). *Južno-slovjenske narodne popievke*, sv. 2. Zagreb: [Vlastita naklada].
- Kuhač, F. Š. (1881). *Južno-slovjenske narodne popievke*, sv. 4. Zagreb: [Vlastita naklada].
- Kuhač, F. Ks. (1887). *Vatroslav Lisinski i njegovo doba. Prilog za poviest Hrvatskog preporoda*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Kuhač, F. Š. (1893). *Ilirski glazbenici. Prilozi za poviest Hrvatskoga preporoda*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Lechleitner, G., i G. Marošević (ur.) (2009). *Croatian Recordings 1900–1936. Tondokumente aus dem Phonogrammarchiv der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Gesamtausgabe der Historischen Bestände 1899–1950 / Sound Documents from the Phonogrammarchiv of the Austrian Academy of Sciences, The Complete Historical Collections 1899–1950*, Series 11/1. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

“MIRUJ, MIRUJ, SRCE MOJE”: A CONTRIBUTION TO THE STUDY OF MUSIC IN PERFORMANCE (MEDIATED BY THE RECORDING INDUSTRY)

Abstract

In his book *Ilirski glazbenici* Franjo Kuhač documented, and in the collection *Južno-slovenske narodne popievke* published eleven songs for which Pajo Kolarić confirmed that he composed them. This contribution follows the path of these songs in performances mediated by the record industry, and comparatively in fieldwork recordings. In total, there are about thirty recordings issued by the record companies, all of which refer to the song “Miruj, miruj, srce moje”, and are in this paper documented in detail based on consulting a number of diverse sources. In addition to explaining certain problems in the research of the record industry and record releases, the paper presents the basic characteristics of the sound recordings of this song in their historical sequence, and detects the importance of Marko Novosel for its revival in the record industry in the second half of the 1960s, its linking with diaspora community in the US, and the introduction of tamburitza accompaniment. On the other hand, the comparison with fieldwork-documented performances realized outside the record industry illuminates the standardization components of both spheres – the record industry in terms of fixed tunes, and field documentation in terms of marginal status of urban music inspired by foreign templates, to which “Miruj, miruj, srce moje” belongs. Besides, the paper indicates how recordings issued by the record companies follow up on popular songbooks, in which this song found itself through the chain of taking over from Kuhač’s original music notation.

Key words: record industry, Franjo Kuhač, music performance, Croatia recording, Pajo Kolarić, fieldwork performance.